

Rapportage

Onderzoek passend onderwijs 2017

Utrecht, september 2017

DUO Onderwijsonderzoek & Advies
drs. Liesbeth van der Woud
drs. Vincent van Grinsven
Maaïke Hootsen, MSc

Postbus 681
3500 AR Utrecht
030 263 1080 (t)
info@duo-onderwijsonderzoek.nl
www.duo-onderwijsonderzoek.nl

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	2
2	ONDERZOEKSDOELSTELLING	3
3	ONDERZOEKSOPZET	4
4	RESULTATEN	6
4.1	Houding tegenover passend onderwijs	6
4.2	Leerlingen met extra ondersteuning en 'extra handen' in de klas	12
4.3	Gevolgen van de invoering van passend onderwijs.....	16
4.4	Kritische succesfactoren van passend onderwijs op school.....	24
4.5	Algemeen oordeel en vertrouwen in de toekomst.....	25
4.6	Ideeën om van passend onderwijs een succes te maken	26

1 INLEIDING

Op 1 augustus 2014 is de Wet passend onderwijs ingevoerd op alle scholen in het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs (vmbo, havo en vwo), het speciaal onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs. Passend onderwijs is de naam voor de nieuwe manier waarop onderwijs aan leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben, wordt georganiseerd. Door passend onderwijs kunnen meer kinderen, eventueel met extra ondersteuning, in het reguliere onderwijs blijven.

Passend onderwijs gaat over alle leerlingen in het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs, het speciaal onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs **die extra ondersteuning nodig hebben**. Sinds 2015 voert DUO Onderwijsonderzoek & Advies jaarlijks een onderzoek uit naar de ervaringen met passend onderwijs.

In juni 2015 hebben we een onderzoek uitgevoerd naar de ervaringen van leerkrachten en directeuren in het primair en voortgezet onderwijs.

In juni 2016 hebben we eveneens een onderzoek verricht, met als onderzoeksdoelgroep leerkrachten in het primair onderwijs en docenten in het voortgezet onderwijs.

In september 2017 hebben we wederom een onderzoek naar de ervaringen met passend onderwijs verricht. Dit keer specifiek onder **leerkrachten in het primair onderwijs (PO)**.

In deze rapportage beschrijven we de resultaten en waar mogelijk en relevant blikken we terug door de resultaten te vergelijken met 2016 en 2015.

2 ONDERZOEKSDOELSTELLING

De doelstelling van het onderzoek luidt:

Het verkrijgen van inzicht in de ervaringen van leerkrachten in het primair onderwijs met passend onderwijs.

We hebben de leerkrachten een aantal vragen voorgelegd over de volgende twee hoofdthema's:

1. Hoe staan leerkrachten tegenover passend onderwijs?
2. Wat zijn de gevolgen van de invoering van passend onderwijs: voor de leerlingen en voor de leerkrachten?

3 ONDERZOEKSOPZET

Het onderzoek naar passend onderwijs is een **kwantitatief** onderzoek.

Het onderzoek is uitgevoerd onder de volgende onderzoeksgroep: **Leerkrachten**

Nieuwe toevoegingen – kritische succesfactoren / verbetermogelijkheden

Dit jaar is de voorgelegde vragenlijst op een aantal punten gewijzigd t.o.v. de gehanteerde vragenlijst in de voorgaande meting. Hieronder worden de belangrijkste wijzigingen toegelicht.

Net als tijdens voorgaande metingen in 2015 en 2016 meten we de houding van leerkrachten t.a.v. passend onderwijs alsook de gepercipieerde effecten van passend onderwijs.

Dit jaar gaan we echter een stapje verder: we kijken niet alleen naar de knelpunten, maar zoomen wat meer in op het hoe en waarom achter de antwoorden en de manier waarop het beter zou kunnen. Wat kenmerkt de aanpak van scholen waar het wél goed gaat met passend onderwijs? Wat kan er gedaan worden om passend onderwijs succesvol te laten zijn op alle basisscholen? Op meerdere punten in de vragenlijst is meer ruimte gelaten voor het hoe en waarom achter de antwoorden van de leerkrachten. Dat de leerkrachten hier de nodige ideeën over hebben, blijkt wel uit de overweldigende hoeveelheid open antwoorden die zij hebben gegeven op dergelijke vragen; het onderwerp leeft enorm bij hen. Hopelijk kan de input van alle leerkrachten een positieve bijdragen leveren aan de verdere implementatie van passend onderwijs binnen het PO.

Tevens zijn er dit jaar vragen gesteld over het aantal leerlingen in de klas met extra ondersteuning en de hoeveelheid 'extra handen' in de klas, zowel voor als na de invoering van de Wet passend onderwijs. Daarnaast zijn enkele vragen die eerst samengesteld voorgelegd zijn, nu in uitgesplitste vorm voorgelegd, zodat we specifiek inzicht krijgen in de betreffende deelaspecten.

Onderzoeksmethode

Het onderzoek is online uitgevoerd in de periode van 11 september t/m 16 september 2017.

Het online veldwerk is als volgt verlopen:

- Voor het realiseren van de respons hebben we gebruik gemaakt van ons Online Panel Leerkrachten Basisonderwijs (een panel met leerkrachten die regelmatig voor ons onderwijsrelevante online vragenlijsten invullen).
- Leerkrachten hebben een e-mail van ons ontvangen met het verzoek de online vragenlijst in te vullen.
- We hebben op meerdere momenten een herinneringsmail gestuurd naar de leerkrachten die nog geen vragenlijst hadden ingevuld.

De technische realisatie van het online veldwerk is door DUO Onderwijsonderzoek & Advies in eigen beheer uitgevoerd en gemanaged.

Responsverantwoording

In de volgende tabel wordt een overzicht gegeven van de behaalde respons.

	Benaderd	Vragenlijst volledig afgerond	Respons- percentage
Leerkrachten basisonderwijs - groep 1 t/m 8	2.740	1.003	37%

De respons is representatief naar schoolgrootte, vakantieregio (Noord, Midden en Zuid) en denominatie (Openbaar, Rooms Katholiek, Protestants Christelijk en overig).

Leeswijzer

In deze rapportage hebben we de resultaten zoveel mogelijk in grafieken weergegeven. Als het gaat om de open antwoorden (bijvoorbeeld toelichtingen op een gegeven antwoord) zijn deze, indien er sprake is van een 'rode draad' in deze rapportage opgenomen als 'meest genoemde' toelichtingen, redenen etc.

Voor een compleet overzicht van open antwoorden verwijzen we u naar de (separate) bijlage.

4 RESULTATEN

4.1 Houding tegenover passend onderwijs

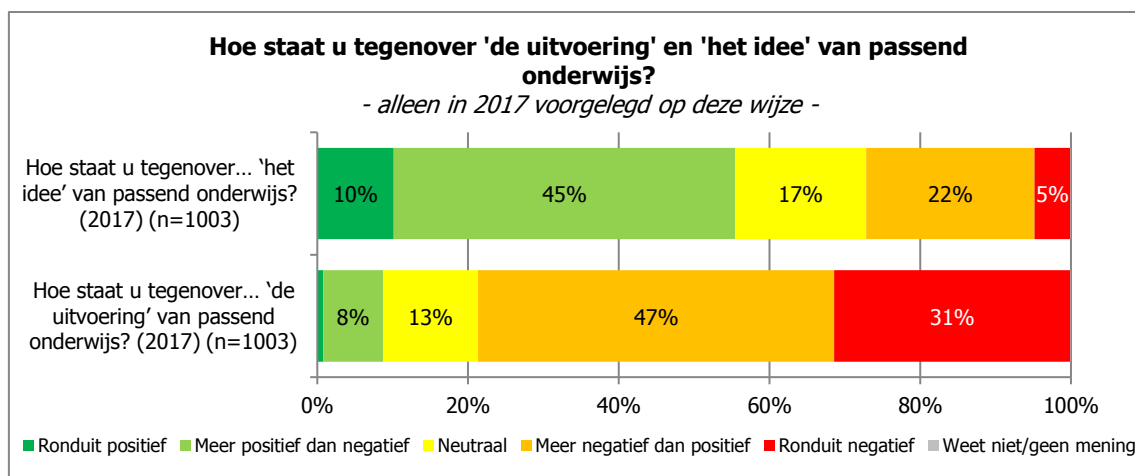
Passend onderwijs: overwegend positief over 'het idee', negatief over 'de uitvoering'

Om de houding tegenover passend onderwijs in kaart te brengen, hebben we als eerste gevraagd hoe leerkrachten tegenover passend onderwijs staan. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen de houding t.a.v. 'het idee' van passend onderwijs en 'de uitvoering' van passend onderwijs. Met deze nieuwe manier van uitvragen (idee versus uitvoering) krijgen we een scherper beeld van de visie van leerkrachten hieromtrent.

Uit de resultaten blijkt dat de meerderheid (55%) ronduit positief of meer positief dan negatief tegenover het idee van passend onderwijs staat en 'slechts' 27% ronduit negatief of meer negatief dan positief. Wanneer we kijken naar de houding ten aanzien van de uitvoering van passend onderwijs zien we een geheel ander beeld. Slechts 9% is hier ronduit positief of meer positief dan negatief over, versus ruim driekwart (78%) die hier ronduit negatief of meer negatief dan positief tegenover staat.

In 2015 en 2016 is deze vraag eveneens gesteld, maar destijds niet in opgesplitste vorm (idee versus uitvoering). De huidige resultaten zijn hierdoor niet 1-op-1 vergelijkbaar met eerdere jaren.

Destijds stond respectievelijk 33% (2016) en 54% (2015) van de leerkrachten ronduit negatief of meer negatief dan positief tegenover passend onderwijs.

Op de vraag wat leerkrachten **goed** vinden aan passend onderwijs, worden de volgende aspecten het meest genoemd (in willekeurige volgorde):

- Alle kinderen krijgen gelijke kansen in het reguliere basisonderwijs
- Scholen zijn zo een goede afspiegeling van de maatschappij / kinderen leren omgaan met kinderen die meer zorg nodig hebben
- Meer individuele aandacht voor de behoeftes van elk kind
- Kinderen kunnen naar een school in hun eigen buurt/omgeving

Op de vraag wat leerkrachten **minder goed** vinden aan passend onderwijs, worden de volgende aspecten het meest genoemd (in willekeurige volgorde):

- Het is niet mogelijk (door tijdgebrek) om ieder kind de aandacht te geven die het verdient
- Leerkrachten zijn onvoldoende opgeleid om elke leerling gepast te begeleiden
- Te weinig financiering om leerlingen goed te ondersteunen
- Passend onderwijs is onmogelijk in (te) volle klassen
- Niet genoeg extra handen in de klas
- Kinderen die geen extra zorg nodig hebben krijgen te weinig aandacht
- De werkdruk die passend onderwijs bezorgt bij leerkrachten

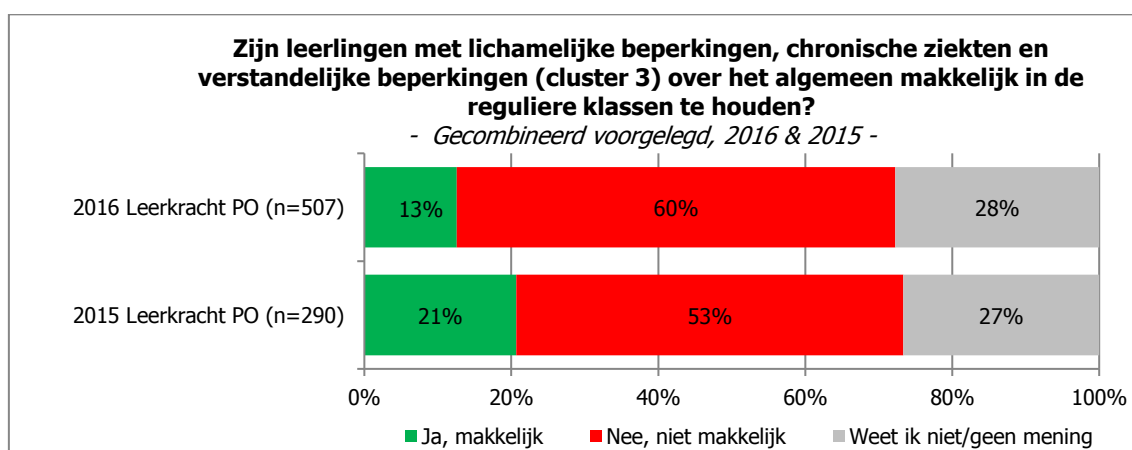
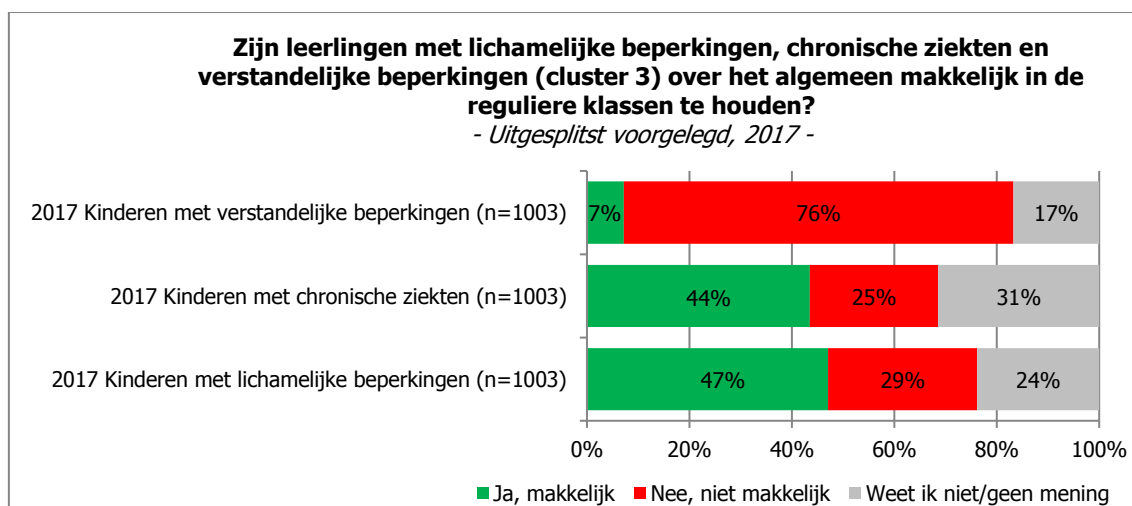
Een volledig overzicht van de genoemde goede en minder goede punten van passend onderwijs hebben we opgenomen in een separate bijlage.

Kinderen met verstandelijke beperking en 'cluster 4 kinderen' niet makkelijk in reguliere klas

Uit de volgende vier grafieken blijkt opnieuw (net als in 2015 en 2016) dat vooral 'cluster 4 kinderen' volgens leerkrachten niet makkelijk in de reguliere klassen te houden zijn. Wat we dit jaar echter ook zien door de gewijzigde manier van uitvragen, is dat hetzelfde geldt voor kinderen met een verstandelijke beperking (cluster 3). Met betrekking tot 'kinderen zonder indicatie die extra ondersteuning nodig hebben' blijven de meningen wederom verdeeld.

Cluster 3 kinderen

Volgens ruim driekwart van de leerkrachten (76%) is het niet makkelijk om kinderen met verstandelijke beperkingen (cluster 3) in de reguliere klassen te houden. Voor andere cluster 3 kinderen, te weten kinderen met chronische ziekten en kinderen met lichamelijke beperkingen, geldt dit in veel mindere mate (respectievelijk 25% en 29%). Voorgaande metingen zijn deze drie typen cluster 3 kinderen in één vraag uitgevraagd, waardoor onderlinge verschillen niet belicht werden. Om voorgaande reden is het overigens niet goed mogelijk de huidige resultaten te vergelijken met de uitkomsten van eerdere metingen.

De leerkrachten die aangeven dat een of meerdere groepen cluster 3-kinderen niet makkelijk in de reguliere klas te houden zijn, is gevraagd hoe het komt dat dit niet makkelijk is. Hieronder worden de meest genoemde redenen hiervoor weergegeven.

Kinderen met verstandelijke beperkingen (cluster 3)

- Te weinig kennis over dit soort beperkingen
- Te weinig tijd om deze kinderen de begeleiding te geven die ze nodig hebben
- Het verschil met de andere leerlingen in de klas is te groot

Kinderen met chronische ziekten (cluster 3)

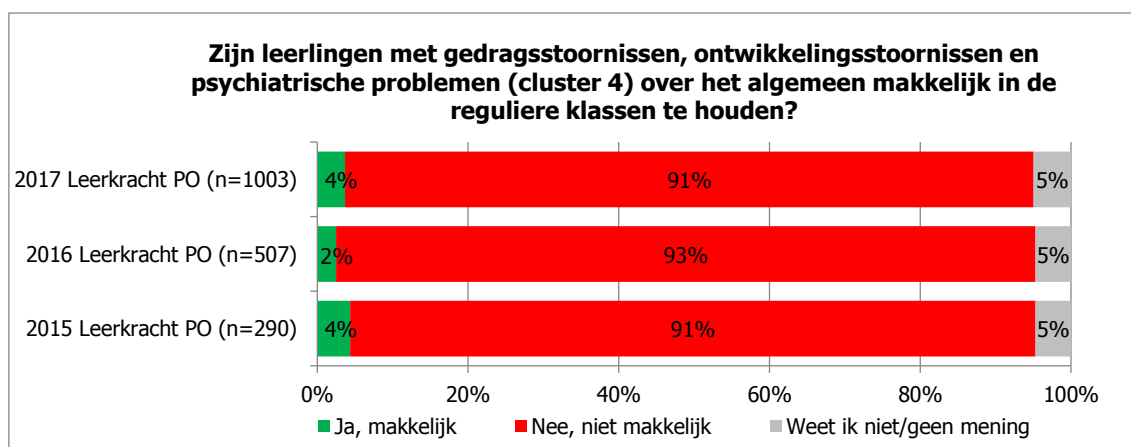
- Deze leerlingen hebben een grote leerachterstand door het missen van lestijd
- Medische handelingen kunnen niet worden uitgevoerd door een leerkracht
- Extra zorg en aandacht voor deze kinderen gaat ten koste van de andere kinderen

Kinderen met lichamelijke beperkingen (cluster 3)

- Deze leerlingen vragen veel tijd (hulp bij toiletbezoek, eten en drinken), die een leerkracht meestal niet heeft
- Onvoldoende voorzieningen in het schoolgebouw
- Beperkte ruimte in de klas voor de noodzakelijke aanpassingen

Cluster 4 kinderen

Wat betreft de kinderen uit cluster 4 (kinderen met gedragsstoornissen, ontwikkelingsstoornissen en psychische problemen) is een ruime meerderheid van de leerkrachten (91%) van mening dat het niet makkelijk is om deze kinderen in de reguliere klassen te houden. Dit beeld is nagenoeg gelijk aan de resultaten uit de eerdere metingen.

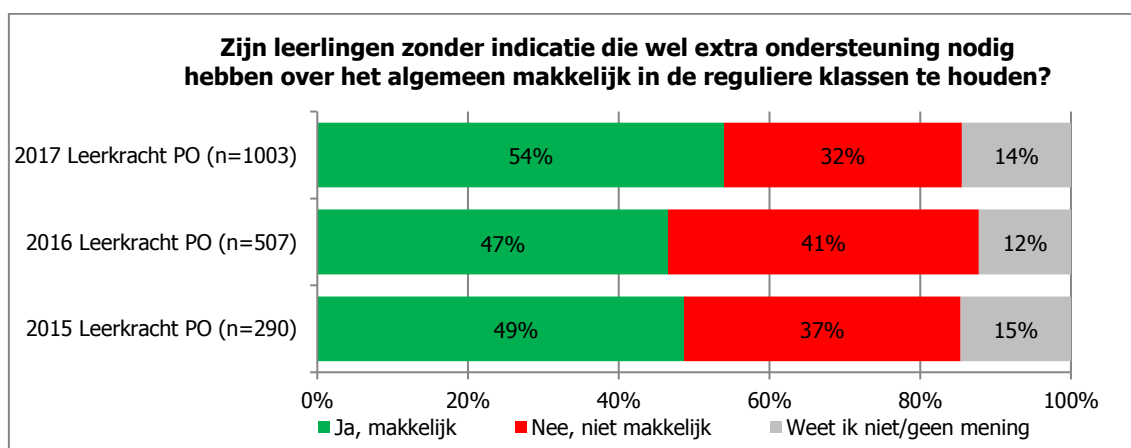

De meest genoemde redenen waarom kinderen met gedragsstoornissen, ontwikkelingsstoornissen en psychiatrische problemen (cluster 4) niet makkelijk in de reguliere klassen te houden zijn, zijn:

- Veiligheid moet gewaarborgd blijven, er moet geen gevaar zijn voor de rest van de groep
- Andere leerlingen hebben last van de kinderen met gedragsstoornissen, ontwikkelingsstoornissen en psychiatrische problemen, zij creëren een negatieve sfeer
- Er is geen tijd om deze kinderen genoeg aandacht te geven
- Leerkrachten hebben niet genoeg kennis om deze kinderen goed te begeleiden
- Aandacht voor deze kinderen gaat ten koste van de andere kinderen

Kinderen zonder indicatie die wel extra ondersteuning nodig hebben

Net als in 2016 en 2015 zijn de leerkrachten verdeeld wat betreft hun mening over het gemak waarmee kinderen zonder indicatie die wel extra ondersteuning nodig hebben, in de reguliere klassen te houden zijn.

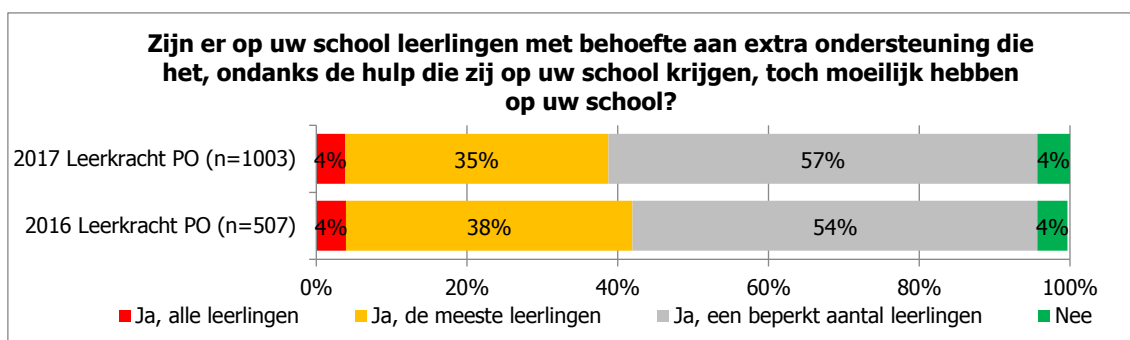
De meest genoemde redenen waarom kinderen zonder indicatie die wel extra ondersteuning nodig hebben niet makkelijk in de reguliere klassen te houden zijn, zijn:

- De aandacht voor deze kinderen gaat ten koste van de andere kinderen in een groep
- Gebrek aan extra handen in de klas
- Niet voldoende tijd om deze kinderen goed te begeleiden
- Zonder indicatie is het moeilijk om extra middelen (geld) te krijgen

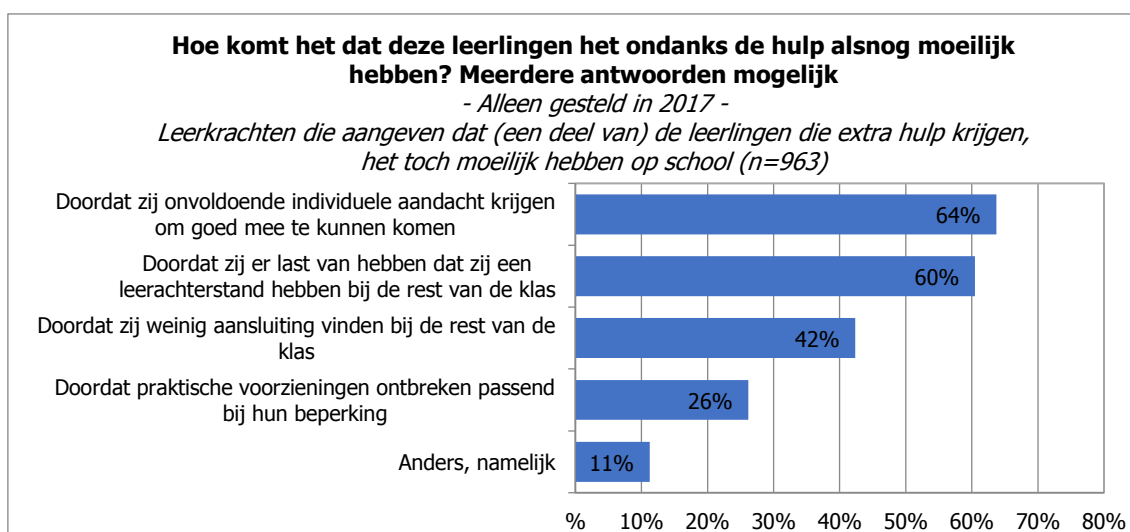
Volgens 39% hebben de meeste of alle kinderen met extra ondersteuning het toch moeilijk - Gebrek aan individuele aandacht meestgenoemde oorzaak hiervan

We hebben aan de leerkrachten gevraagd of er leerlingen zijn met behoefte aan extra ondersteuning die het naar hun mening, ondanks de hulp die ze krijgen, toch moeilijk hebben op school. Bijna tweevijfde van de leerkrachten (39%) geeft aan dat dit voor de meeste of voor alle leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte geldt.

Een relatief kleine groep leerkrachten (4%) geeft aan dat er op hun school geen leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte zijn die het, ondanks de hulp die zij op school krijgen, toch moeilijk hebben op school. Deze resultaten komen vrijwel volledig overeen met de uitkomsten van 2016.

Aan de leerkrachten die aangeven dat er op hun school inderdaad leerlingen zijn die het, ondanks de ondersteuning die ze krijgen, toch moeilijk hebben op school, is gevraagd wat de reden(en) hiervan zijn. Uit hun antwoorden blijkt dat dit vooral komt doordat de betreffende leerlingen onvoldoende individuele ondersteuning krijgen om goed mee te kunnen komen (genoemd door 64%) en doordat zij er last van hebben dat zij een leerachterstand hebben bij de rest van de klas (genoemd door 60%). Daarnaast wordt de reden 'doordat zij weinig aansluiting vinden bij de rest van de klas' relatief veel als oorzaak aangewezen (door 42%).

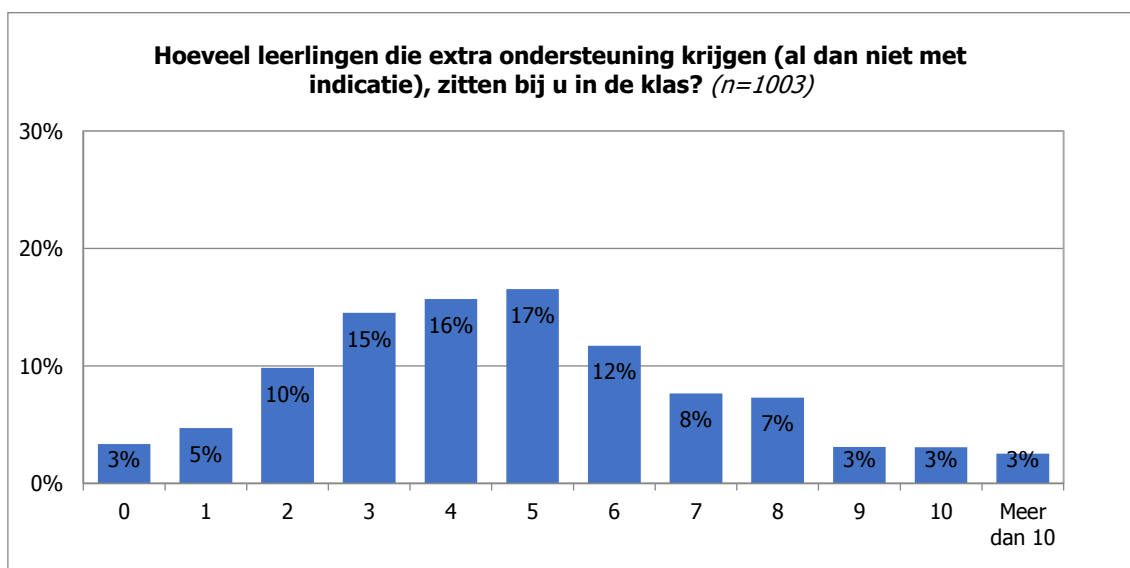

4.2 Leerlingen met extra ondersteuning en 'extra handen' in de klas

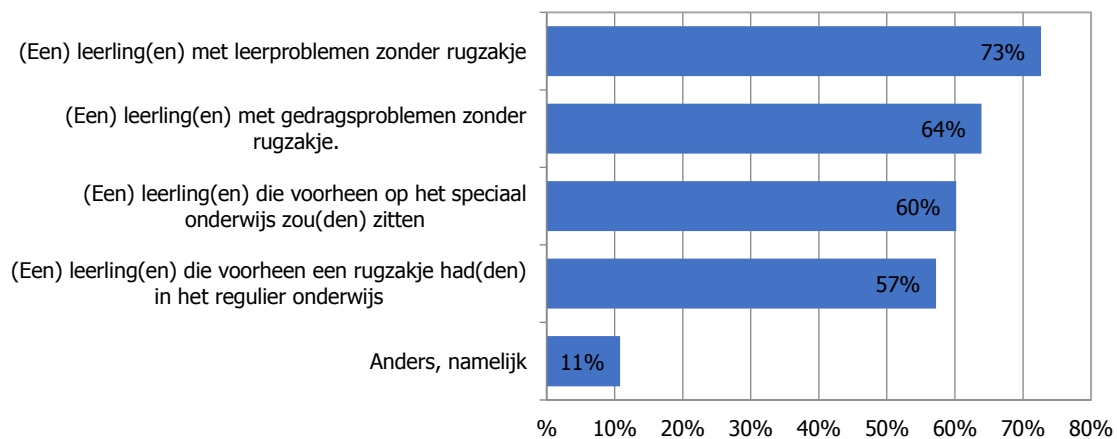
Gemiddeld 5 leerlingen in de klas met extra ondersteuning (al dan niet met een indicatie)

We hebben de leerkrachten gevraagd hoeveel leerlingen die extra ondersteuning krijgen in hun klas zitten. In het geval zij in meer dan één klas lesgeven, hebben we gevraagd naar een 'gemiddelde per klas'. De leerkrachten geven aan gemiddeld vijf (4,9) leerlingen in de klas te hebben die extra ondersteuning (al dan niet met een indicatie) krijgen. Dit gemiddelde ligt net iets hoger dan in 2016 (4,7).

Uit de volgende grafiek is de spreiding van het aantal leerlingen met extra ondersteuning in de klassen af te lezen. Drie, vier of vijf leerlingen in de klas met extra ondersteuning komt het meest voor (tezamen 47%). Terwijl 18% maximaal 2 kinderen in de klas heeft met extra ondersteuning, geldt voor nagenoeg een kwart van de leerkrachten (24%) dat het gaat om 7 leerlingen of meer.

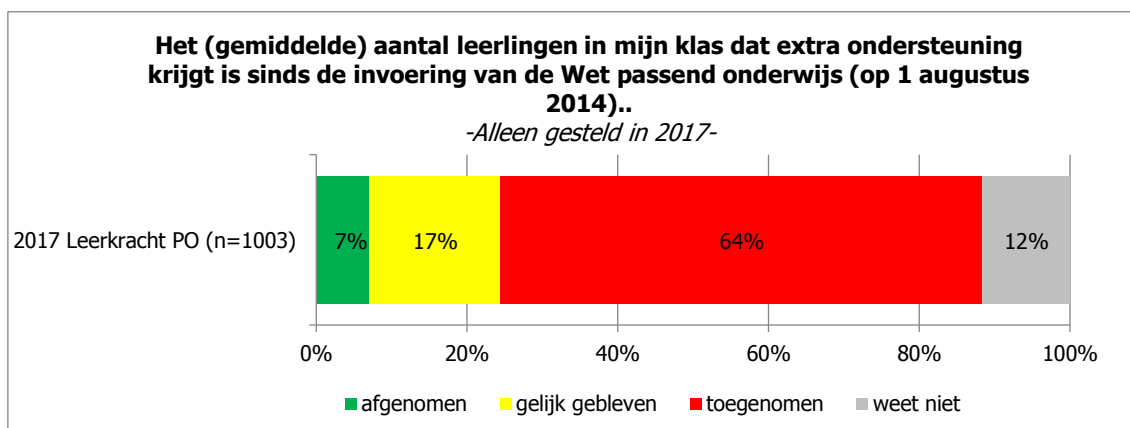
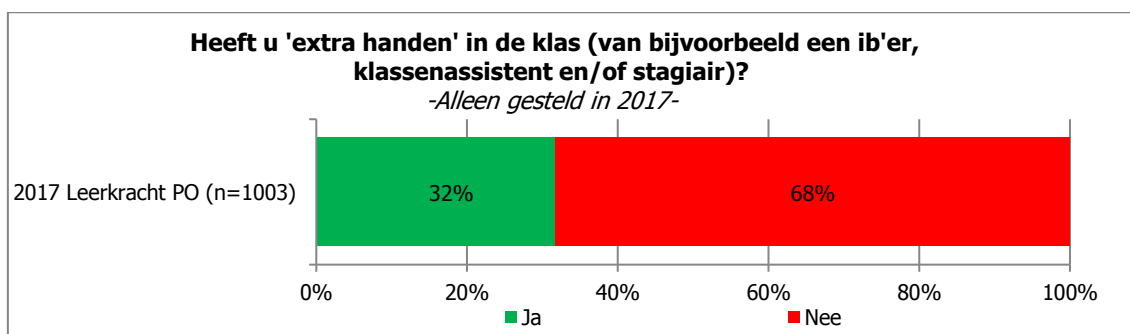
Aan de leerkrachten met 1 of meerdere leerlingen in de klas is vervolgens gevraagd om wat voor leerlingen dit gaat. Nagenoeg driekwart (73%) van de leerkrachten heeft kinderen in de klas met leerproblemen, maar zonder rugzakje. Verder heeft 64% leerlingen in de klas met gedragsproblemen zonder rugzakje. Daarnaast geeft 60% aan dat dit (o.a.) leerlingen betreft die voorheen op het speciaal onderwijs zouden zitten en 57% dat dit (o.a.) leerlingen zijn die voorheen een rugzakje hadden in het regulier onderwijs.

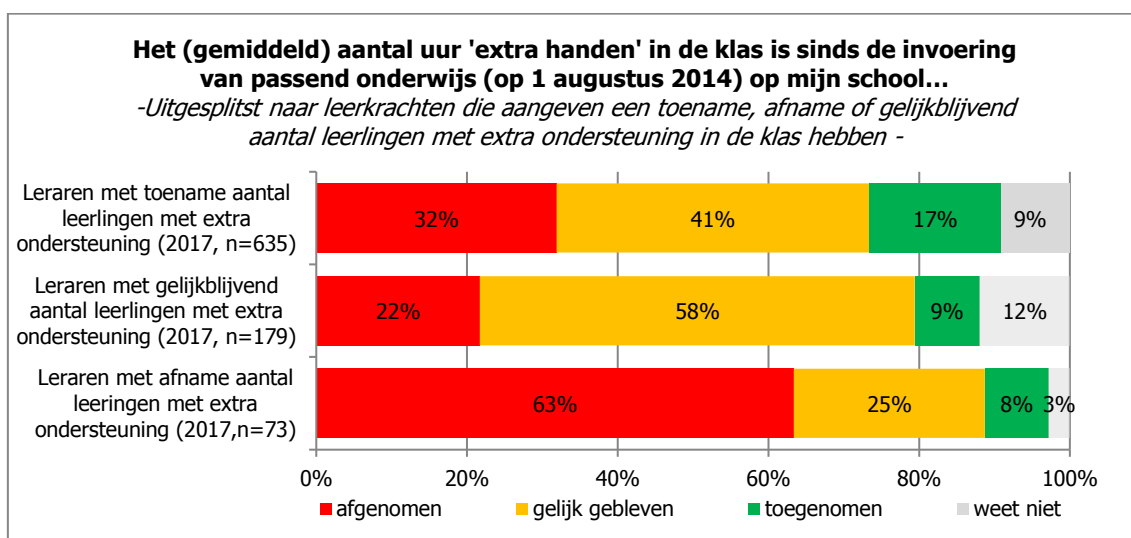
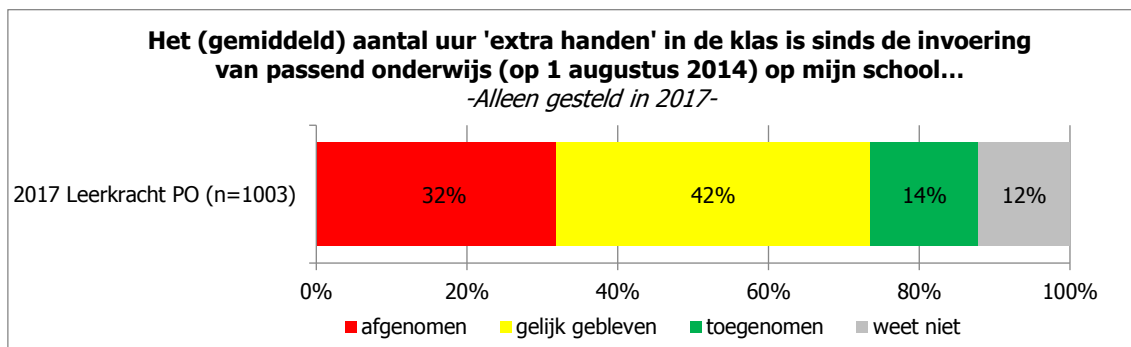
Wat voor leerling(en) is/zijn dit? Meerdere antwoorden mogelijk*- Alleen gesteld in 2017 -**Leerkrachten die 1 of meerdere leerlingen in de klas hebben zitten die extra ondersteuning krijgen (al dan niet met indicatie) (n=968)*

Toename van leerlingen met extra ondersteuning in de klas - de hoeveelheid 'extra handen' in de klas stijgt echter veelal niet mee

Op dit moment heeft nagenoeg een derde (32%) van alle leerkrachten 'extra handen' in de klas (van bijvoorbeeld een ib'er, klassenassistent en/of stagiair). Gemiddeld hebben de docenten op dit moment 2,3 uur aan 'extra handen' per week (inclusief de leerkrachten die 0 uur ondersteuning krijgen). Vóór de invoering van de Wet passend onderwijs bedroeg het gemiddeld aantal uur 'extra handen' in de klas nog 3,6 uur per week.

Bijna tweederde van de leerkrachten (64%) geeft aan dat het (gemiddelde) aantal leerlingen in hun klas dat extra ondersteuning krijgt sinds de invoering van de Wet passend onderwijs is toegenomen. Tegelijkertijd geeft nagenoeg driekwart (74%) van de leerkrachten aan dat het aantal uur 'extra handen' in de klas gelijk is gebleven of zelfs is afgenomen sinds de invoering van de Wet passend onderwijs. Wanneer we alleen kijken naar leerkrachten die aangeven een toename in het aantal leerlingen in de klas te zien dat extra ondersteuning krijgt, blijft dit beeld overeind; slechts 17% van hen geeft aan dat er een toename is van 'extra handen' in de klas. Voorgaande wordt weergegeven in de volgende vier grafieken.

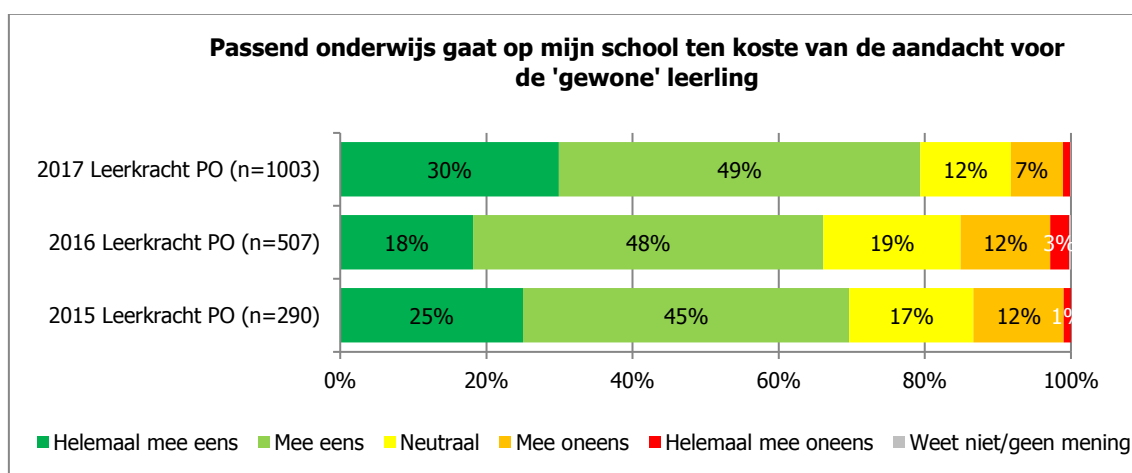
4.3 Gevolgen van de invoering van passend onderwijs

We hebben de leerkrachten een aantal stellingen voorgelegd met betrekking tot mogelijke gevolgen van de invoering van passend onderwijs op school.

Hieronder bespreken we eerst de resultaten van drie stellingen die we ook in 2016 (en soms tevens in 2015) hebben voorgelegd. Daarna volgen de resultaten van drie stellingen die we alleen in 2017 hebben voorgelegd.

Ruim driekwart vindt dat passend onderwijs ten koste gaat van aandacht 'gewone leerling'

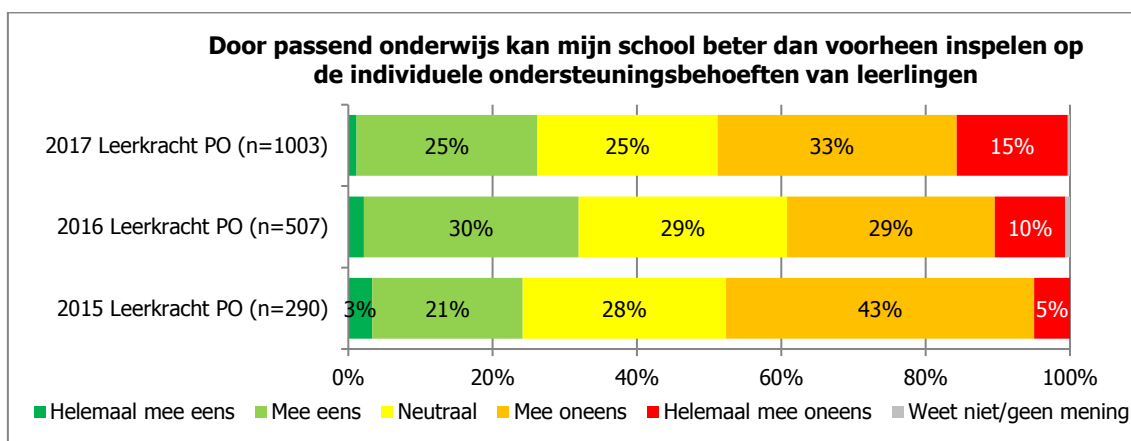
Net als in 2016 en 2015 is de ruime meerderheid van de leerkrachten (79%) het (helemaal) eens met de stelling dat passend onderwijs ten koste gaat van de aandacht voor de 'gewone' leerling. Dit percentage is ten opzichte van de eerdere metingen wel wat verder toegenomen (66% in 2016 en 70% in 2015).

Passend onderwijs veelal niet geleid tot beter inspelen op individuele ondersteuningsbehoeften

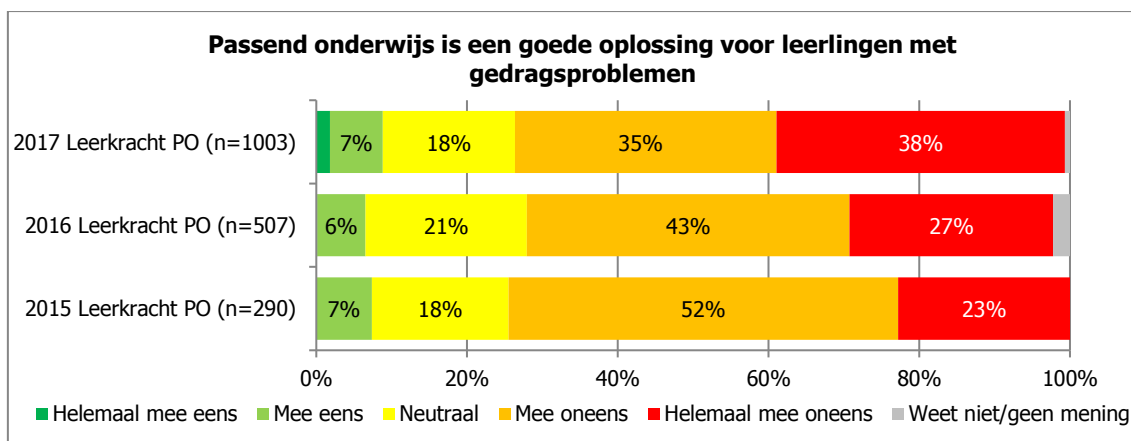
Ook in 2017 is de grootste groep leerkrachten (48%) het (helemaal) oneens met de stelling dat door passend onderwijs de school beter dan voorheen kan inspelen op de individuele ondersteuningsbehoeften van leerlingen (in 2016 en 2015 respectievelijk 39% en 48%).

Het percentage leerkrachten dat het uitgesproken (helemaal) oneens is met deze stelling is sinds 2015 licht gestegen (van 5% naar 15%). De vorig jaar geconstateerde stijging van het aandeel leerkrachten dat het (helemaal) eens is met deze stelling is dit jaar overigens niet meer zichtbaar.

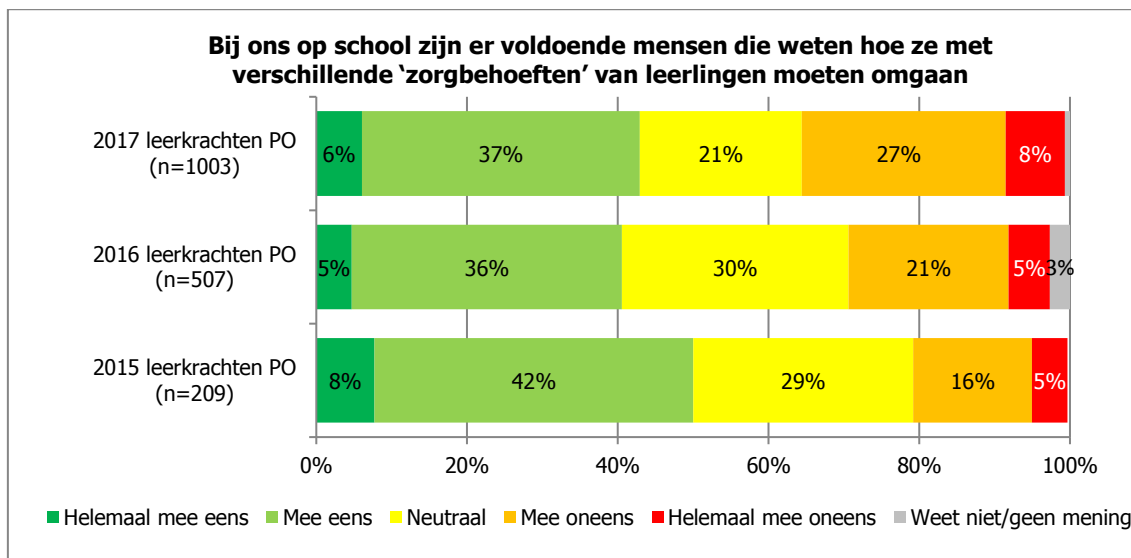
73% vindt passend onderwijs geen goede oplossing voor leerlingen met gedragsproblemen

Bijna driekwart van de leerkrachten (73%) is het (helemaal) oneens met de stelling dat passend onderwijs een goede oplossing is voor leerlingen met gedragsproblemen. Dit percentage is sinds 2015 nauwelijks veranderd. Het percentage leerkrachten met een uitgesproken mening hierover is wel gestegen; 38% is het helemaal oneens t.o.v. respectievelijk 27% en 23% in 2016 en 2015.

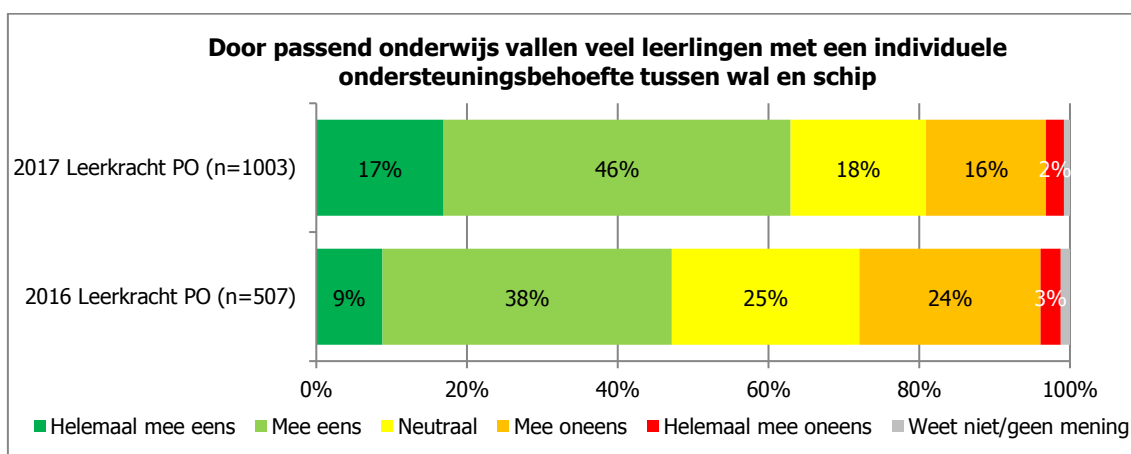
Verdeeldheid over aanwezigheid voldoende mensen op school met expertise zorgbehoeften

Wat betreft de aanwezigheid van voldoende mensen op school die weten hoe ze met verschillende 'zorgbehoeften' van leerlingen om moeten gaan, zijn de meningen enigszins verdeeld. Desondanks zien we dat de leerkrachten het vaker (helemaal) eens (43%) dan (helemaal) oneens (35%) zijn met deze stelling. In vergelijking met 2016 zijn er geen grote verschillen, hoewel er vanaf 2015 wel een toename is in het percentage leerkrachten dat het oneens is met deze stelling.

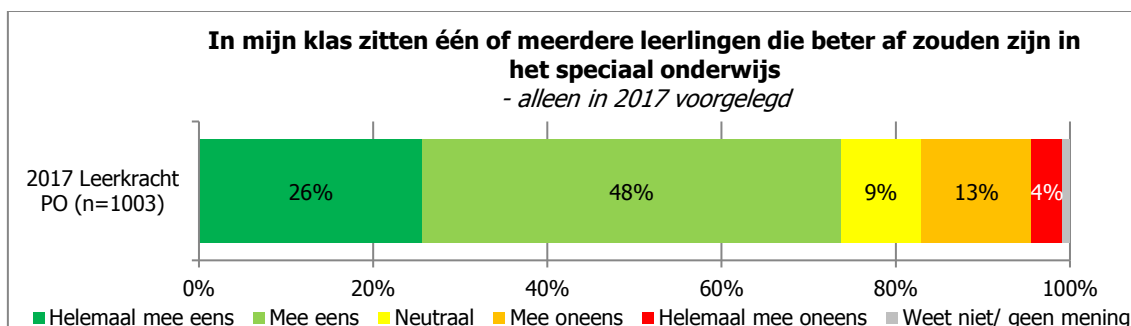
Ruim de helft vindt dat leerlingen met ondersteuningsbehoefte tussen wal en schip vallen

Onder de leerkrachten is bijna tweederde (63%) van mening dat door passend onderwijs veel leerlingen met een individuele ondersteuningsbehoefte tussen wal en schip vallen. Dit is een toename ten opzichte van 2016, toen dit percentage nog 47% bedroeg.

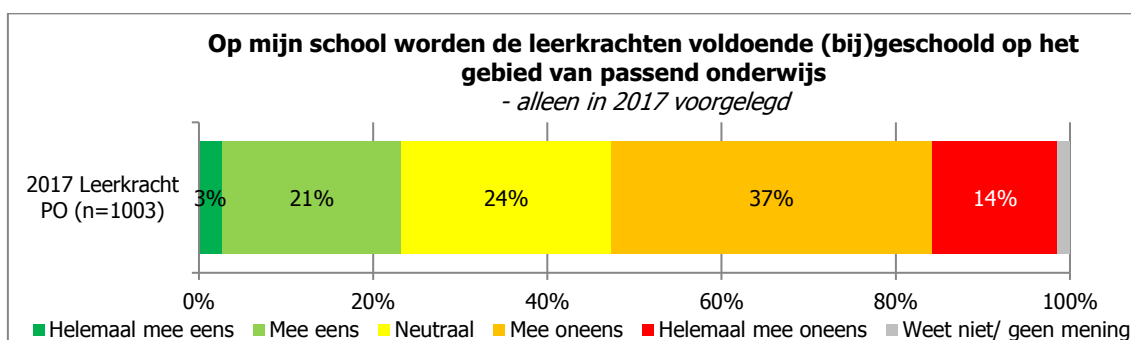

Driekwart heeft leerling(en) in de klas die beter af zouden zijn op het speciaal onderwijs

We hebben de leerkrachten tevens een aantal stellingen voorgelegd die in de vorige metingen niet zijn voorgelegd. De meest uitgesproken mening hebben de leerkrachten over de aanwezigheid van leerlingen die beter af zouden zijn op het speciaal onderwijs. Maar liefst 74% geeft aan dat in hun klas één of meerdere leerlingen zitten waar dit voor geldt.

Helft vindt niet dat leerkrachten voldoende worden (bij)geschoold t.a.v. passend onderwijs

Daarnaast is de helft van de leerkrachten (51%) het (helemaal) oneens met de stelling dat de leerkrachten op hun school voldoende worden (bij)geschoold op het gebied van passend onderwijs. Iets minder dan een kwart (24%) is het hier daarentegen wel (helemaal) mee eens.

Toename leerkrachten die zich herkennen in stellingen t.a.v. negatieve gevolgen voor henzelf

Vervolgens hebben we aan de leerkrachten een aantal stellingen voorgelegd met betrekking tot de mogelijke gevolgen van de invoering van passend onderwijs voor henzelf. De resultaten hiervan zijn weergegeven in de volgende figuur.

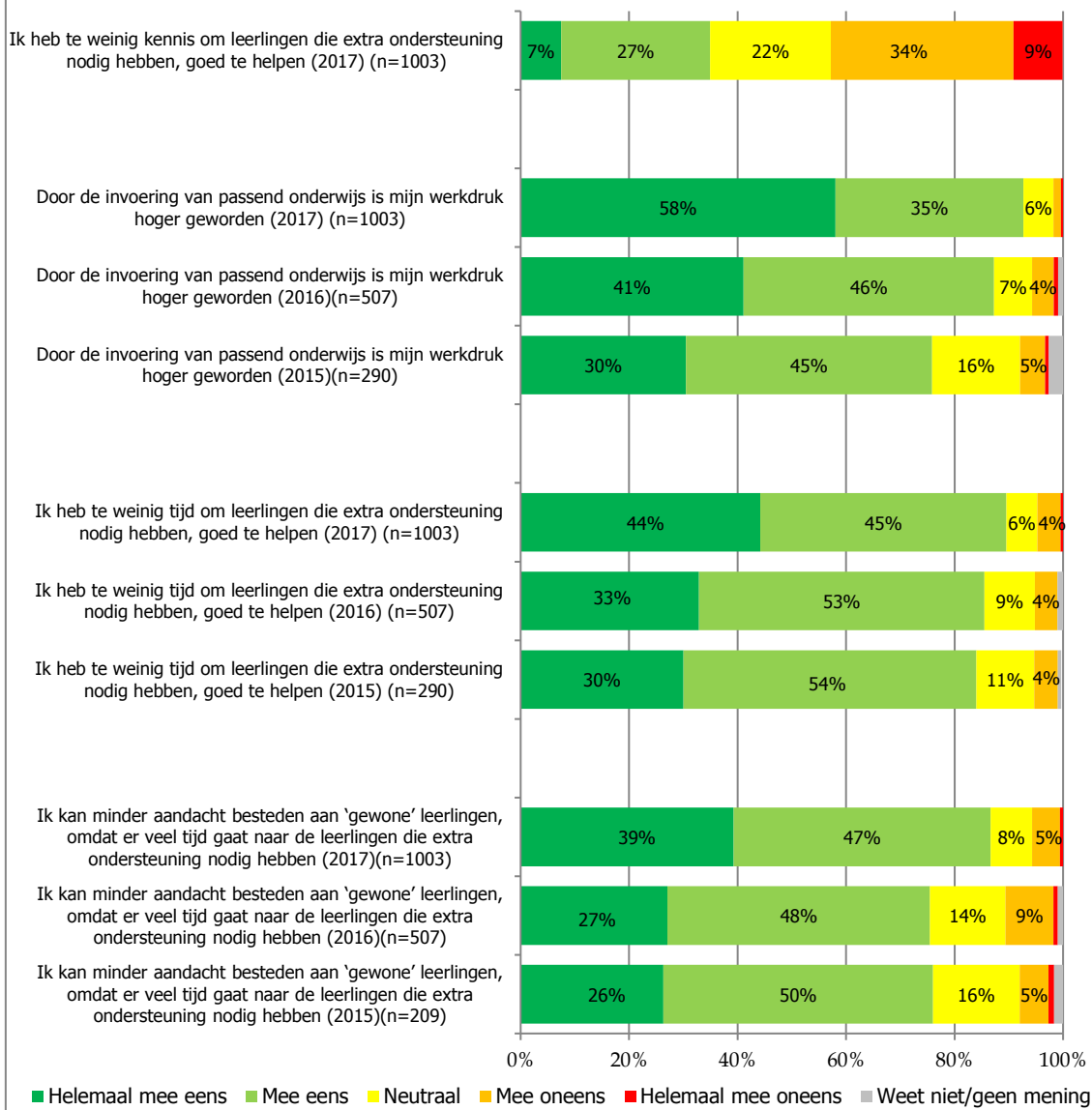
Hieruit blijkt dat, net als in 2016 en 2015, een ruime meerderheid van de leerkrachten het (helemaal) eens is met de volgende stellingen:

- *Door de invoering van passend onderwijs is mijn werkdruk hoger geworden:* 93% in 2017, 87% in 2016 en 75% in 2015;
- *Ik heb te weinig tijd om leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben, goed te helpen:* 90% in 2017, 86% in 2016 en 84% in 2015;
- *Ik kan minder aandacht besteden aan 'gewone' leerlingen, omdat er veel tijd gaat naar de leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben:* 87% in 2017, 75% in 2016 en 76% in 2015.

Hieruit blijkt dat, in vergelijking met 2016 en 2015, voor alle drie deze stellingen geldt dat er een toename is van het aandeel leerkrachten dat het (helemaal) eens is met deze stellingen.

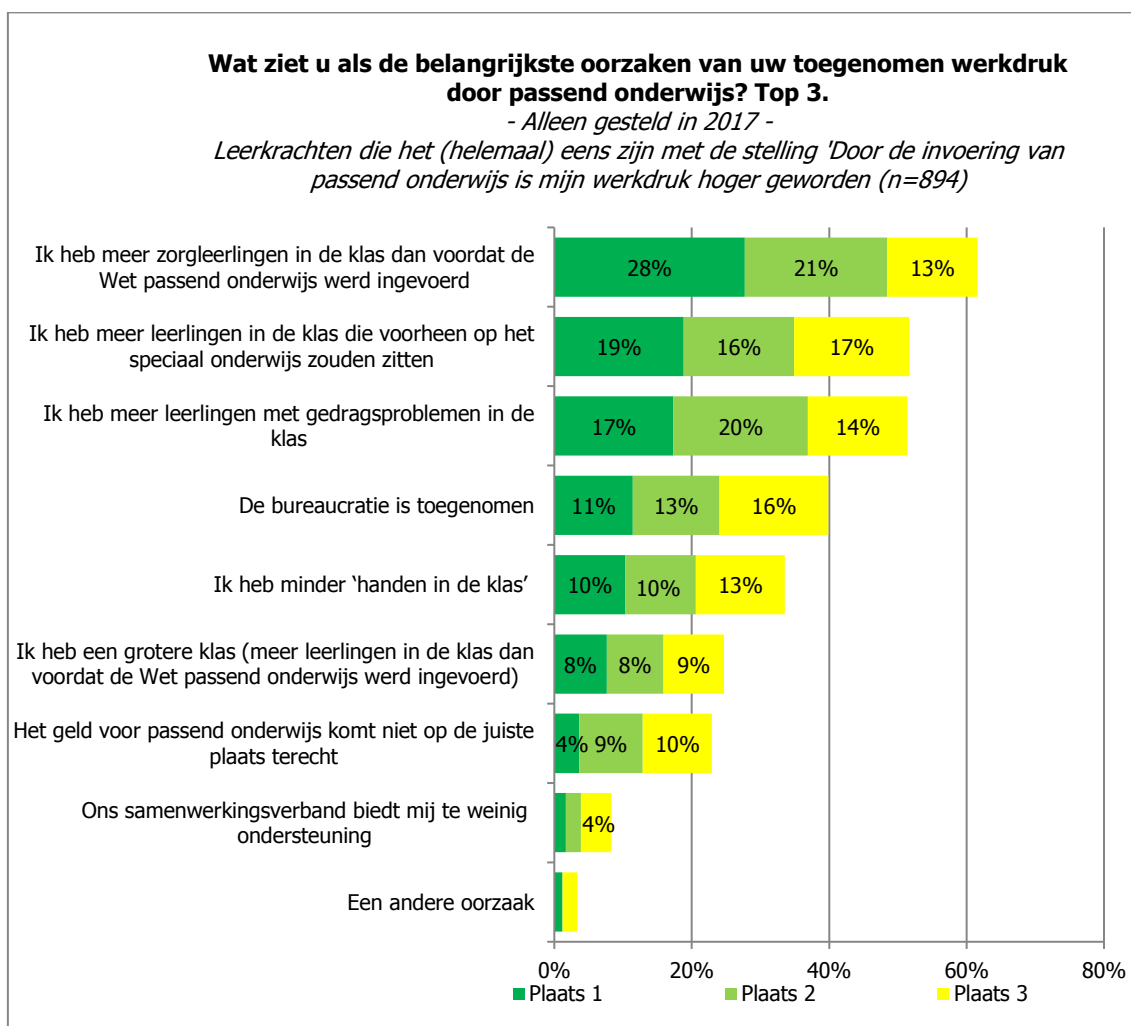
De stelling 'ik heb te weinig kennis om leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben, goed te helpen' is alleen in 2017 voorgelegd. De leerkrachten blijken enigszins verdeeld te zijn over deze stelling, hoewel meer leerkrachten het hier (helemaal) mee oneens zijn (43%) dan (helemaal) eens (34%).

Gevolgen van de invoering van passend onderwijs voor leerkrachten PO - Eerste stelling is alleen in 2017 voorgelegd

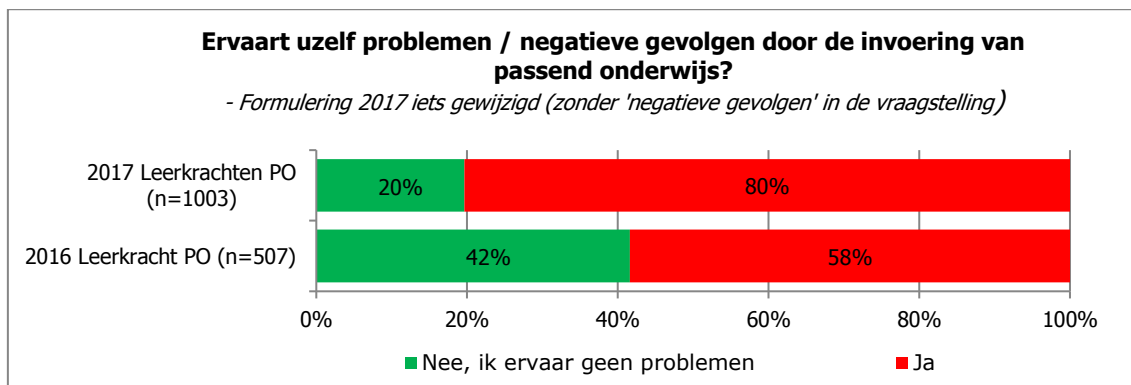
Toename aantal zorgleerlingen belangrijkste oorzaak van toegenomen werkdruk

Dit jaar is aan de leerkrachten die het (helemaal) eens zijn met de stelling 'door de invoering van passend onderwijs is mijn werkdruk hoger geworden' (93% van de leerkrachten), vervolgens gevraagd wat zij als belangrijkste oorzaken van deze toegenomen werkdruk zien. Hierbij konden zij hun top 3 toekennen van de voor hen meest relevante redenen, met tevens de keuze voor een open 'anders, namelijk' optie. Uit de resultaten blijkt dat de meestgenoemde oorzaak hiervan 'de toename van zorgleerlingen in de klas ten opzichte van voor de invoering van de Wet passend onderwijs' is (62% van de leerkrachten noemt dit in zijn of haar top 3). Ook de oorzaken 'ik heb meer leerlingen in de klas die voorheen op het speciaal onderwijs zouden zitten' en 'ik heb meer leerlingen met gedragsproblemen' worden met respectievelijk 52% en 51% vaak als een van de drie belangrijkste oorzaken genoemd. Alledrie deze redenen hebben betrekking op het aantal leerlingen in de klas die een vorm van extra begeleiding nodig hebben.

Overgrote meerderheid ervaart zelf problemen/negatieve gevolgen door invoering passend onderwijs

De overgrote meerderheid van de leerkrachten (80%) geeft aan door de invoering van passend onderwijs zelf problemen/negatieve gevolgen te ervaren. Ten opzichte van 2016 lijkt dit percentage sterk gestegen (2016: 42%). Echter, de formulering van deze vraag is dit jaar iets gewijzigd, waardoor we deze resultaten niet 1-op-1 met elkaar kunnen vergelijken.

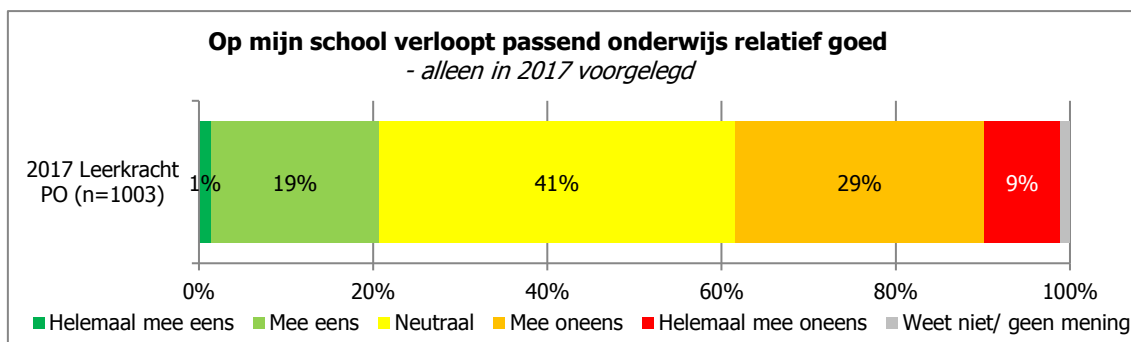
De leerkrachten die hebben aangegeven door de invoering van passend onderwijs zelf problemen/negatieve gevolgen te ervaren (80% van de leerkrachten), hebben we vervolgens gevraagd te beschrijven om welke problemen het gaat. De meest genoemde problemen/negatieve gevolgen door de invoering van passend onderwijs zijn (in willekeurige volgorde):

- De administratieve last is toegenomen
- De extra zorg die sommige kinderen nodig hebben, gaat ten koste van de aandacht en zorg die de rest van de groep nodig heeft
- De werkdruk is toegenomen
- Gedragsproblemen van enkele kinderen hebben invloed op de hele groep
- Kinderen met bijzondere (onderwijs)behoeften kunnen nu heel lastig doorverwezen worden naar het speciaal onderwijs als zij dat echt nodig hebben

Een volledig overzicht van de door leerkrachten genoemde problemen/negatieve gevolgen hebben we opgenomen in een separate bijlage.

4.4 Kritische succesfactoren van passend onderwijs op school

De leerkrachten zijn het vaker (helemaal) oneens (38%) dan (helemaal) eens (20%) met de stelling dat passend onderwijs op hun school relatief goed verloopt. Desondanks valt bij deze stelling vooral het hoge percentage 'neutralen' op (41%).

Kritische succesfactoren van passend onderwijs op school

Aan de leerkrachten die aangeven dat passend onderwijs op hun school relatief goed verloopt (20% van de leerkrachten), is vervolgens gevraagd wat volgens hen de kritische succesfactoren van passend onderwijs op hun school zijn. Met andere woorden: Hoe komt het dat passend onderwijs op hun school relatief goed verloopt?

De meest genoemde kritische succesfactoren van passend onderwijs op school zijn:

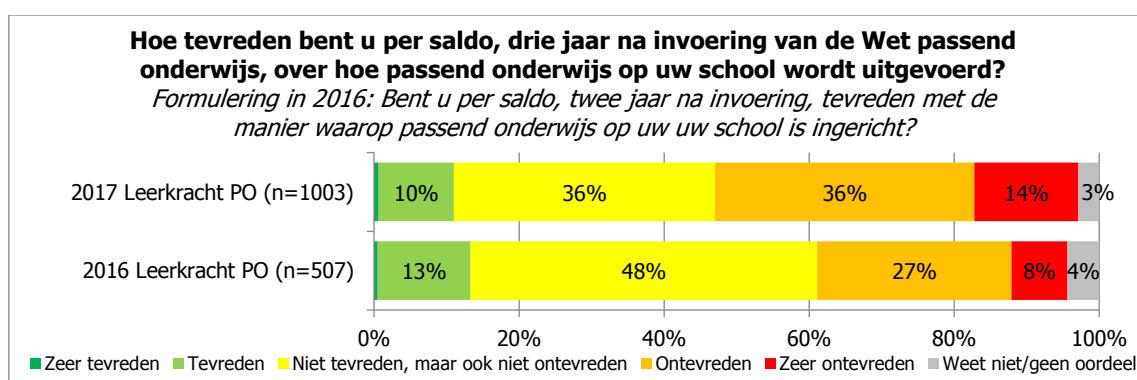
- De intern begeleiders zijn professioneel en hebben veel kennis
- Goede samenwerking tussen leerkrachten, ouders en deskundigen
- Een team dat enorm veel inzet toont
- Goede experts aanwezig die begeleiding bieden aan kinderen die dat nodig hebben

Een volledig overzicht van de genoemde kritische succesfactoren van passend onderwijs op school is terug te vinden in de separate bijlage.

4.5 Algemeen oordeel en vertrouwen in de toekomst

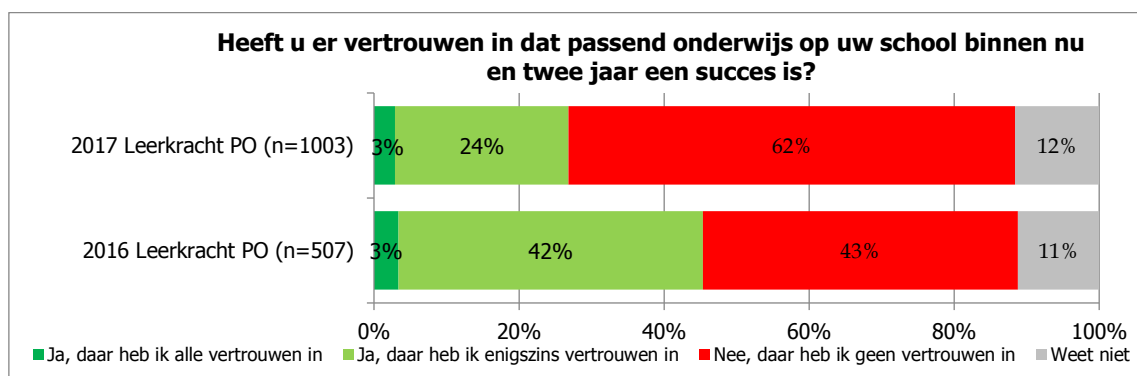
Helpt ontevreden over uitvoering passend onderwijs op hun school

Gevraagd naar de tevredenheid over de manier waarop passend onderwijs op hun school wordt uitgevoerd, antwoordt de helft van de leerkrachten (50%) hier (zeer) ontevreden over te zijn. Ten opzichte van 2016 lijkt dit percentage sterk gestegen (2016: 35%). Echter, ook de formulering van deze vraag is dit jaar iets gewijzigd, waardoor we voorzichtig moeten zijn met het trekken van conclusies op basis van deze resultaten. Overigens is circa één op de negen leerkrachten (11%) juist (zeer) tevreden over de manier waarop passend onderwijs op hun school is ingericht.

Vertrouwen in toekomstig succes passend onderwijs neemt af

De leerkrachten zijn overwegend sceptisch wat betreft hun vertrouwen in het succesvol worden van passend onderwijs op hun school binnen nu en twee jaar. Ruim een kwart (27%) heeft hier (enigszins of alle) vertrouwen in, terwijl bijna tweederde (62%) hier geen vertrouwen in heeft. Ten opzichte van 2016, toen deze percentages nog respectievelijk 45% en 43% bedroegen, is het vertrouwen flink gedaald.

4.6 Ideeën om van passend onderwijs een succes te maken

Wat moet er gebeuren om passend onderwijs overal succesvol te laten zijn?

Dit jaar is de leerkrachten gevraagd of zij drie dingen kunnen noemen die er volgens hen verder moeten gebeuren om van passend onderwijs een succes te maken op alle basisscholen.

De meest genoemde dingen die er volgens leerkrachten moeten gebeuren om van passend onderwijs een succes te maken zijn:

- Administratieve druk verlichten
- Extra begeleiding van buitenaf en meer expertise binnen de klas
- Bijscholing van de leerkrachten met betrekking tot leer- en gedragsproblematiek
- Extra handen in de klas (onderwijsassistenten)
- De weg naar Speciaal Onderwijs makkelijker maken voor kinderen die niet in het regulier basisonderwijs passen
- Kleinere klassen waardoor er meer aandacht is voor zorgleerlingen
- Meer financiering voor passend onderwijs of het geld moet op een andere manier besteed worden
- Lesmaterialen en faciliteiten in het gebouw afstemmen op doelgroep

Voorgaande kan geïllustreerd worden aan de hand van de volgende citaten (zie bijlage voor alle ideeën):

"Beëindig het aantal formulieren en verantwoordingen. Of stroomlijn ze in ieder geval. Het zijn op dit moment in mijn idee papieren tijgers die het proces alleen maar vertragen en belemmeren."

"Leerkrachten zijn opgeleid om les te geven. Passend onderwijs vraagt veel meer dan dat. Niet iedereen is daar op toegerust. Scholen hebben meer specifieke specialismen nodig in de school zoals bv bij autisme, of heel praktisch een verpleegkundige als er lichamelijk gehandicapten binnen de school zijn."

"Betere kennis bij de leerkrachten. Kennis van verschillende gedragsproblemen, mogelijkheden tot ondersteuning en het aanpassen van de lesstof. (Denken in mogelijkheden)."

"Ik zou het heel fijn vinden als er daadwerkelijk meer handen in de klas komen. Ik heb wel een goed beeld van wat er met de kinderen met een extra hulpvraag moet gebeuren, maar ik heb voor mijn gevoel vaak niet de tijd om 1. Het uitvoerig voor te bereiden en 2. Het daadwerkelijk uit te voeren. Als ik bijvoorbeeld twee dagen in de week met een collega de groep zou draaien, zouden deze plannen veel beter uitvoerbaar zijn en kan ik veel meer kinderen op maat bedienen."

"De mogelijkheden open houden voor verwijzingen zonder dat het je als school bakken met geld kost omdat je als school de plek voor een leerling op een clusterschool moet betalen. De basisschool is nu eenmaal niet geschikt voor alle leerlingen."

"Kleinere klassen (want hoe wil je in groepen van 32 kinderen ook nog 2 bijzondere kinderen helpen), het lokaal zou van mij ook ruimer mogen. Kinderen zitten soms krapper dan kippen."

"Deze leerlingen hebben (veel) extra hulp nodig. Hiervoor zijn meer mensen nodig op school (je kan van alles bedenken, maar uiteindelijk komt het toch neer op 'er is geld voor nodig!')."

"Voldoende financiële middelen om goed aan te kunnen sluiten bij de individuele leerbehoeften van kinderen (te denken valt aan devices/internet/aangepast meubilair/gelijkvloers en geen trap in het gebouw/onderwijsleermiddelen)."